

Almanach

på året efter Christi födelse.

1747.

Utkränt och ståld til

ÖSTERJORDENS HORIZON.

Belägen under 57. grad, 30. min. Polens Höjd,
hvarrest Meridian-skiljaden är 49. min.
i tid Öster om Paris,

Här följer en för alla hushållare nyttig samt alde-
riktlig underrättelse om på hvad sätt man kan fö-
komma Frostapsunken då den sig insmiga skulle samt vi
hvad sätt urau creaturen i sin fuldom hjälpa kan at
de ej stola Crepera.

Eryct hos Kgl. Gymnasii Bottr. i W
JOH, CHRISTOPHER MERCKELL.

Kort och nödig underrättelse, huru then i nästgräntsande orter och Ländre gångbara Boskaps Siulan förekommias, samt therest then sig insmygga skulle botas må.

SDen högst skadeliga och smittosam siulan, som nu mera en tid bort åt ut Italien, Frankrike, Holland, Nederländerna, Sleswig och holstein bland Boskapen gåt i svarv, och nu ändteligen i Seland dansmark och skåne sju upprörd, hålls före, efter then berättelse man funnat ena, oldeles kontra öfwerens med then Åren 1713, 1714 och 1715, i the fläste orter af Europa gångbar Boskaps siulan; och märkes hos the öpnade dyda creaturen, lesren utvärtes med bölder och blædvor bejatt, men inwärtes med materia, gallan af en omåttelig storhet, tarmarne och inålfworne med ro hr och etterful materia behåftad, en smittosam inflammations feber med stora sår uti lungorner, lesren, mælen eller selsma inålfworne, med en ganska elak stank; hos Boskapen försyres rynning förut, hrarpå feber följer, med stark torst, torr tunga, och wämjelse för vanligt föder och dryck, ardetappa, flämmande och illa låtande, samt svår matthet, at the hvarken kunna gå eller sitta på söt-

terna, jemte andra kännetekn, hvilka helt och hållit befinnas likna then omnämde tilförne grasserande Boskaps siulan. År således thenna Siula ej allenast ganska smittosam, emedan hon u'sprider sig ifrån then ena orten och spreden till then andra, öfver alt bland creaturen, utan och mycket förgiftig och dödar creaturen innom en kort tid, och består uti en ganska fin och genom trängande förgiftig materia, som så väl, genom endrägten, drages in i lungornia och bloden, som och genom dreglandet i munnen, flyter til mogen och in i bloden, och ther visar sin skadeliga wärkan.

Nu ehuruval alla upptäckeliga mätt och utvägar i het alldranogaste åro i akt tagne, uij Hans Kongl. Maj:ts Nådigste Förordning af then 26. Martii ianuarande År, til at förekomma berörde Boskap e siulas insmygande här i Riket; är ltkwäl högst nödigt, at gifwa vid handen hvid til preservation och förekommande, sesom och til hot of thylif smitta tiena kan, och i synnerhet sådana medel, som ej åro kostbare, utan lätt och för ringa pris öfwer alt kunna bekostas, och doch åro kraftige och tilförlifelige.

Hvad fört Siuldonens förekommande midlemmer, förr än then sig någorstädes hppat, är nödigt,
I. Ut Boskapen, ta then hålls inne uti husen, som oftar then är i bete på marken, altid hålls snyg och ren; Creaturens Stall, Bås och Krubbor rensas från orenlighet och damp, samt Båsen bestros med sönderhackat gran-

eller en-ris; Gåhusen samt Creaturen rökas som ofta
med harts, lida, enebär eller enerträd.

2. Väster man som ofta frotter a och gnida Boskapen
på kroppen, och ryggraden i synnerhet, med härdor,
grofva täcken, fina skrapor eller hörnriden halm, samt
om nätterne när ther är kalt betäckas med hättäcke, hvar-
af icke allen asti theras vätskor mera förtunnas, utan dock
the öfverflödiga genom und duftningen bortdrifvas och
renligheten underhålls.

3. Ut Boskapen må behållas sund och frisk, måste man
se til, at then hålls i fressi och godt bete, och ej slappas på
sumpiga färr och moros, eller the stäben, hvarefter
then starka vårfoden stilla siedende vatten är samlat, ej
eller ther osunda utdunstningar, dimba och honungsdagg
faller. Therös hō eller foder bör vara rent, utdambat och
ingalunda runt eller möglat. Vattnet, hvar af the dricka
godt och ej för erfvat som kan på thet fättet försölas, at
et wist mätt vatten på eld i förtent kåril infolas, tills thet
våta inet märkes, ju mindre grofva particlar af salt,
kalk eller jord blir qware, ju sundare är vattuet, och tvätt
om.

4. Såsom et godt preserverande medel föreskras, att lida
folka med en fierding. Så vatten något en-ris, samt en god
nåfva malört. Uti then upphälde lagen uppses tvåna goda
nåfvar Salt. Med thetta blandning bestänkes gräset eller
fodret morgon och aston en eller ånan gång, och gifves
creaturen. Wil man haftva ånn kraftigare medel, så bland-

das en gång i teckan, en nåfva grost midl eller Eli, samt en
nåfva af underfræne Pulfwer i theuna lagen.

Tag Roten af Angelica, Ån, gelört.
Gibberstödo.
Hela örten af Chamillblom-
mor, af hwarthera flaget
åtta loda.
Enebär et Skålpond.
Saltbitter åtta loda.
Rådt spitsglas sex loda:
Gement Swafwel, twå
loda.
Hvar och en sort gifves för
sig sielf.

Thetta alt sönder störs i en Sten Järn eller Malm-
Mortel til et fint Pulfwer, hvarihera sorten för sig, och
sedan saftin blandas, samt förvaras i et täpt kåril. Then
som ej förmår tilhandla eller förskaffa sig thetta Pulfwer,
tan gjöra ihop en blandning af et litet feldblad sönderstört
Salt, samt en flyst hvidt öf, och gifwa åt Creaturet en el-
ler ånan gång i weckan, hvarjemte Boskapen får sit van-
liga skele, och the som ej åga eller förmå köpa sig saltstenar,
som från Bohmen häntas, kuña i stället saga någon annan
för sten, betäcka honom med tak, och opning på sidorne, se-
dan bestryka steinen öfver alt med tider, och krart ther up-
på med salt. Thetta ser så ofta som nedigtar. Här på
siktar Boskapen gärna och mår vät ther af.

5. Her man finnit för godt i gångber ansticckande Bo-
skaps. Siula, at låta hänga boskapen p å halssen en påsa
eller pang, hvar uti en blandning är insydd af Et loda.
Ulla foetida eller dyfwelsträck, en flyst hvitlöl, samt et
gwinna Campher.

6. När Siukdomen redan sätta sig i Landet insmygit, het
GU D nödligens afböje! bör, jemte hwad redan i hef första
paragrapher påminnt är, såsom ihet sakraste och tillskrivna
ligaste medel åtta s, att straxt siukas the frista från the siu-
ka, och behålla the siuka tne i huden för sig siefra, samt at
the Personer, som varit hos ihe siuka ej måge komma till the
frista; Likaledes at låta the siuka Creaturex få sit, oder
och dricka för sig ur sine särskilda lärl, of hvilka the frista
ej böra få foder eller dryck.

Sommaledes är angelägit, at thet Creatur, som varit
siukt, ej må släppas til the frista, innan och förr än thet ut-
hållit en vis tid och befinnes aldeles frist.

När Siukan är qär gbar böra the frista Creaturex ju
förr ju håldre åberlåtas, samt tåtare och sittigare, till exempel
en gång om dagen, så ofthen i puncten upförde bland-
tingen samt Pulfwret. Blålera upbländad och uplöst med
åttika, samt til et fedblad dageligen ingifves, är et för-
sikt medel til siukans förekommande.

Wid samma id och omständigheter, wore nyttigt, att si-
ktigt ie Bostopea på tungan och i halssen, samt giöras val-
get rent med en blandning af Salt, Saltbitter, olja eller
Smör och åttika, hvar med muanen dageligen rifsves.

7. Åter i then händelsen. Creaturen redan siuknat, bör
ådren straxt och innan andra dygnet öpnas, ta bloden lä-
tes i lärl, på thet man må se, huru mycket astappas, och
ingolunda låta rinna på marken, at ej flere Creatur af
then redan förder swage bloden och thes förgift måge ge

stickas. The siuka Creatur uren gifves tre eller fyra gångor
om dygnet af thet föreuannde Pulfwret en hand full, up-
blandat med lika så mycket Eli eller miöl. En stund förut,
som ock en tima efter åt, då thet förestagaa Pulfwret in-
gives, bör Creatur et ej niuta något foder, men väl straxt
the rester dricka af Saltbitter vatnet, lrumt eller kalt, hvilket
het siukdommen til dageligen dryck tennar, och tillagas af åt-
ta kanne och hett vann, et halft Skålpond Saltbitter, samt en
våfva Salt, hvar af ej allenakt febern, hettan och torsten
dämpas, utan ock Bloden uplöses, samt then tiltagande in-
flammation, hettan, brand och ånalkande rötan, förruttnel-
sen och falla brand förekomas. Wid siuka omständigheter
är et försikt och ganska godt medel, at uti huden på then
under halssen befinneliga påsen, eller ock i selfwa manken
gödra med en Syl eller grof nål öppning, som genomdrages
med Segelgaren eftre tre a fyra dubbel trå, hvilken med
vissa eller sett b.strykes, och da i elgen as och an röres, at
ther utur en beständig materia flyter, 8 eller flere dagar
bort åt. Som genom länglit försikt så väl the äldre som
nyare Läkare funnit hss me nistiosläcket en förträfelig
hjelp af Campher, emot Väst och smittosamna Siukdomar,
inflammationer, het- och kall-brand. Raseri med och utan
feber, så kan man förfunstigt sluta at then samma i ihenå
Siukan torde hos sänaden wisa thes cytta och mårkan;
de afkundet å upbländas så stor som en nöt med et halft
Saltbitter, som dageligen ingifves then siuka under
stääende feber och hetta. Insläpaa sig hos the siuka Creatur

ren høftigt durchlopp, så gifwes med fôrbel dageligen blælera til ett åggs storlek i waten uplöst. År Creaturret fôr, sioppot, så gifwes thet 2 lod Benedigstmål, eller i brist theraf 3 lod Såpa, Salbhitter et och halft lod, Edte salt i lod, samt Brakweds bark ethalft lod. Thetta slurit och sonderslöt, lofas i något dricka och gifwes på en gång, hwat efter Creaturet lebes någon stund omkring.

I fall thet förr beskrifna pulvoret ej wore til hands, ej eller stode at fås, föreslås nedanstrefog giftdriswandepulver, af hvilket hvar och et species til Pulver för sig hiefse sonderslöt, hopyablandas och förvaras i wäl tillspetsatill. Och som thetta Pulver et är iilræreligis för twåne Creature under Sin kdomen, så kan ihet förfärdigas til hemma, eller i jodubbel sats, efter myckenheten af dem fula Boskapen, och kan gifwas Creaturet et lod i sönder, tre eller fyra gångor om dydret, uti Salbhitter watten eller ock then förr nämde blandning.

Taa Roten af Angelika 3. lod
Roten af Mästerorti
Ålände Rot.
Diefmuls Abet, af hvar
thera Twå lod.
Cardn Benedict Tistel.
Rölleka Tre lod.
Scordin gräs Tre lod.
Enebär

Enebär Fem lod.
Lagerber Twå lod.
Campher et halft lod.
Groft Salbhitter 4 lod.
Rådt Spetsglas 2 lod.
Gement Swastvel 1 lod.
Hvar och et Species gif
wes försig hiefse.
* * * * *